

շատերը ասում են, որ Ղազվինը նախկին Արշակաւանն է (Arsaciè), Պարթեւների առաջին կայսր Արշակի անունով, որ նա Յոյների անուանած Բաճէան (Ragea) է, որ Ս. Գրքի մէջ կոչուած է Մեդիայի Բաճէան: Ոմանք այն կարծիքի են, որ նա Սարաբունի Վաղբիրան (Cazbira) է: Ասումբէգ, մի հայ հեղինակ, բաւրովին ուրիշ կարծիք ունի. նա ասում է, որ այդ քաղաքը ստացել է իր կոչումը Ղազբին թագաւորի անունիցը:»

Թէ ո՞վ է այդ հայ հեղինակը, Ասումբէգը, եւ ե՞րբ է գրել, դժբախտաբար ոչ մի տեղեկութիւն չունենք այդ մասին:

Մնում է այժմ լուծելու մի գլխաւոր խնդիր. որքան էր տարագրեալների կամ գաղթականների թիւը: Մենք տեսանք, որ ընդհանուր գաղթականութիւնից (1605 թ.) առաջ եւ յետոյ Շահաբբասը մի քանի անգամ, թէեւ մանր հատուածներով, գաղթեցրեց Հայերին. տեսանք նոյնպէս, որ գաղթականների ընդհանուր բանակը չուեցնելուց յետոյ, Շահաբբաս իմանալով, որ շատերը թագնուել են անտառներում, քարայրներում, լեռների կիրճերում, զօրք ուղարկեց նրանց նոյնպէս գաղթեցնելու կամ կոտորելու: Հայ պատմագիրներից ոչ ոք որոշակի չէ յայտնում գաղթեցրած ժողովուրդի թիւն. չկան այդ մասին տեղեկութիւններ եւ նոր-Ջուղայի Ամենափրկիչ վանքի ձեռագիր յիշատակարաններում, ինչպէս յայտնում է Յ. Տէր Յովհաննէանը: Առաքել վարդապետը յայտնում է միայն առաջին գաղթականների, Արծկէ քաղաքից գերուածների թիւն — 23.000